

บทความวิชาการ

สิทธิของคนพิการในการรับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษา

The Right of Persons with Disabilities for being A Judges

ณัฐวัฒน์ ตาตุ¹

Nuwat Tatu²

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

เลขที่ 140 ถนนกาญจนวนิช หมู่ที่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90000.

Faculty of Law, Taksin University

No. 140 Kanchanawanit Road, Village No. 4, Khao Rup Chang Subdistrict,

Mueang Songkhla District, Songkhla Province 90000.

E-mail: nuwat.t15@gmail.com

¹ อาจารย์ณัฐวัฒน์ ตาตุ, อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

² Mr.Nuwat Tatu, Lecturer, Faculty of Law, Taksin University

ฐิติพร บรมทองชุม³Thitipawn Boromthongchum⁴

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

เลขที่ 160 ถนนกาญจนวนิช หมู่ที่ 4 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90000.

Office of The President, Songkhla Rajabhat University

No. 160 Kanchanawanit Road, Village No. 4, Khao Rup Chang Subdistrict,

Mueang Songkhla District, Songkhla Province 90000.

*Corresponding author E-mail: thitipawn.b@gmail.com

ศิริรุท ลายคราม⁵Siwarut Laikram⁶

สำนักวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

เลขที่ 222 ตำบลไทยบุรี อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช 80160.

Faculty of Law, Walailak University

No. 222, Thaiburi Subdistrict, Thasala District,

Nakhon Si Thammarat Province 80160.

E-mail: Laikramnaja@yahoo.com

วันที่รับบทความ : 6 มีนาคม 2568 วันที่แก้ไขบทความ : 21 เมษายน 2568

วันที่ตอบรับ : 26 เมษายน 2568 วันที่เผยแพร่ : 27 มิถุนายน 2568

³ นางสาวฐิติพร บรมทองชุม, นักวิชาการอิสระ สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา⁴ MissThitipawn Boromthongchum, Independent Scholar. Office of The President, Songkhla Rajabhat University⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริรุท ลายคราม, อาจารย์ประจำสำนักวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์⁶ Assistant Professor Siwarut Laikram, Lecturer, School of Law, Walailuk University

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาโอกาสของคณพิการในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้ารับราชการ ในตำแหน่งผู้พิพากษา โดยมุ่งพิจารณาที่คุณสมบัติของผู้สมัครตามมาตรา 26 (11) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 เป็นสำคัญ ซึ่งบทความนี้ จะได้วิเคราะห์กฎหมายดังกล่าวว่า สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หรือไม่ และสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่หรือไม่ ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนา กฎหมายไทยให้คุ้มครองคณพิการให้เข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเสมอภาค

ผลการศึกษาพบว่า ในประเทศไทยเคยมีคณพิการสมัครเข้ารับการทดสอบ เพื่อรับราชการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษามาแล้วหลายครั้ง แต่ก็ถูกปฏิเสธมิให้เข้ารับการทดสอบความรู้ ด้วยเหตุผลว่า ขาดคุณสมบัติด้านร่างกายตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ตลอดมา แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นภาคีในกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นดังกล่าวแล้วก็ตาม

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวควรต้องมีการแก้ไข คุณสมบัติของผู้เข้ารับการทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นผู้พิพากษา โดยกำหนดห้ามมิให้มีการพิจารณาเฉพาะคุณสมบัติทางร่างกายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาประกอบกับการจัดการการช่วยเหลือตามความเหมาะสมแล้วด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีและสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

คำสำคัญ: คณพิการ, เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม, สอบบรรจุเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษา

ABSTRACT

This academic article aims to examine the opportunities available to persons with disabilities in accessing their fundamental right to employment, with a particular focus on entering the civil service in the position of judge. The primary emphasis is placed on analyzing the eligibility criteria of applicants under Section 26 (11) of the Act on Judicial Service Regulations B.E. 2543. This article seeks to assess whether such legal provisions are consistent with the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560, as well as with relevant international human rights laws to which Thailand is a party. A comparative analysis is also conducted against relevant legal theories and frameworks both within Thailand and internationally, with the overarching aim of developing Thai law to ensure equal access to fundamental rights for persons with disabilities.

The findings reveal that, in Thailand, persons with disabilities have previously applied to sit for the competitive examination to serve as assistant judges on multiple occasions. However, they were consistently denied the opportunity to take the examination on the grounds of lacking the required physical qualifications as prescribed by the aforementioned Act. This practice has persisted despite Thailand's ratification of relevant international human rights instruments and the existence of rulings by the Constitutional Court on this matter.

The author recommends that the eligibility criteria under the said Act should be amended. In particular, the disqualification of candidates based solely on physical conditions should be prohibited. Instead, such assessment must take into account the availability and appropriateness of reasonable accommodations. This amendment would bring the law in line

with Thailand's international human rights obligations and ensure compliance with the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017).

Keywords: Persons with Disabilities, Unfair Discrimination, Work as Judges

1. ความนำ

สิทธิในการประกอบอาชีพเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน โดยได้มีการรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ทั้งในกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ นอกจากนี้ ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศก็ได้มีการรับรองหลักการห้ามเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุต่าง ๆ ไว้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะได้มีการตรากฎหมายขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิดังกล่าวไว้แล้ว แต่คนพิการกลับไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการประกอบอาชีพของตนได้อย่างเสมอภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพผู้พิพากษา

ในระดับระหว่างประเทศนั้นสิทธิในการประกอบอาชีพของมนุษย์ทุกคนได้รับการรับรองอย่างชัดเจน โดยจะเห็นได้จากปญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 23 (1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อ 6 (1) และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ข้อ 27.1 โดยกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้ได้รับรองสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงานของคนทุกคนไว้ในลักษณะเดียวกัน

จากการศึกษาพบว่า ในต่างประเทศได้มีการแต่งตั้งให้คนพิการเป็นผู้พิพากษาด้วย เช่น ประเทศอังกฤษได้มีการแต่งตั้งให้เซอร์ จอห์น วอล เป็นผู้พิพากษาในศาลสูง (High court) โดยเซอร์ จอห์น วอล เป็นผู้พิการทางสายตาตั้งแต่วัยเด็ก เนื่องจาก การป่วยเป็นโรคต้อหิน ซึ่งหลังจากที่ท่านได้กลายเป็นคนพิการทางสายตาแล้วก็ได้ตั้งใจศึกษากฎหมายและได้ต่อสู้จนกระทั่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาในศาลสูง (The Times, 2008)

ส่วนในประเทศไทยนั้น สิทธิในการประกอบอาชีพของคนทุกคนและหลักการห้ามเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้วยเหตุต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุแห่งความพิการ ก็ได้มีการตรากฎหมายเพื่อรับรองไว้เช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญแห่งราช

อาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง ทั้งนี้ เนื่องจากตามมาตรา 4 ของรัฐธรรมนูญฯ ได้คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคลทุกคน รวมถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 ก็ได้มีการวางหลักให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต้องรับคนพิการเข้าทำงาน ตลอดจนมีการวางหลักการที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแล้ว ดังนั้น คนพิการจึงต้องได้รับความคุ้มครองสิทธิในการประกอบอาชีพอย่างเสมอภาคกับทุกคนในสังคม

แม้จะมีบทบัญญัติรับรองความเสมอภาคของคนพิการ แต่ยังมีกรณีที่คนพิการถูกปฏิเสธการเข้าสอบคัดเลือกเพื่อดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา ซึ่งเป็นทนายความพิการทางการเคลื่อนไหว ได้เผยแพร่ข้อมูลว่าไม่มีสิทธิ์สอบตำแหน่งดังกล่าวเนื่องจากขาดคุณสมบัติด้านร่างกาย (Matichon Online, 2024) ตามประกาศคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (2567) โดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้ชี้แจงว่าผู้สมัครไม่สามารถเขียนหนังสือด้วยมือตนเองติดต่อกันเป็นเวลานาน จึงขอให้บุคคลอื่นเขียนคำตอบแทน โดยผู้สมัครจะบอกคำตอบแก่บุคคลนั้น ซึ่งคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมเห็นว่า เป็นการได้เปรียบผู้สมัครอื่น ๆ และอาจทำให้คำตอบในกระดาษคำตอบไม่ได้เกิดจากความเข้าใจของผู้เข้าสอบโดยตรง นอกจากนี้ คณะกรรมการเห็นว่าไม่เป็นไปตามระเบียบการทดสอบความรู้ จึงถือว่าผู้สมัครขาดคุณสมบัติด้านร่างกายในการทดสอบ แม้ว่าผู้สมัครจะอุทธรณ์คำตัดสินดังกล่าว แต่ไม่มีการโต้แย้งข้อเท็จจริงในกรณีนี้ ทำให้คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมไม่มีเหตุให้วินิจฉัยเปลี่ยนแปลงการตัดสิน (Office of The Judiciary, 2024)

ผู้เขียนจึงต้องการพิจารณากฎหมายการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าบรรจุเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษาว่า สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หรือไม่ รวมถึงพิจารณาทฤษฎีและควาามวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายไทยให้สามารถคุ้มครองสิทธิของคนพิการและทำให้สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานได้อย่างเสมอภาค ตามหลักการระหว่างประเทศและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคนพิการ

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคนพิการเป็นพื้นฐานความคิดสำหรับนำไปพัฒนาเป็นทั้งนโยบาย กฎหมาย และแนวปฏิบัติในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคนพิการ ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่ากฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทดสอบความรู้เพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษามีความเป็นสากลหรือไม่ และเป็น การเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อคนพิการหรือไม่นั้น กรณีนี้ย่อมต้องเข้าใจพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการก่อน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการสามารถพิจารณาได้เป็น 2 แนวคิดใหญ่ ๆ ดังนี้ (Singsuriya & Angsumalin, 2010)

2.1 การพิจารณาคนพิการในเชิงการแพทย์ (Medical Model of Disabilities) การพิจารณาคนพิการในแง่มุมนี้ เริ่มมีการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งมีจำนวนคนพิการเพิ่มมากขึ้น และในขณะเดียวกันวิทยาการแพทย์สมัยใหม่ก็มีความก้าวหน้ามากขึ้นด้วยเช่นกัน จากปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคนพิการมีพัฒนาการมากขึ้นด้วย เช่นนี้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคนพิการจึงมีพื้นฐานมาจากแนวคิดทางการแพทย์ แนวคิดทางจิตวิทยา และแนวคิดด้านสังคมจิตวิทยาเป็นสำคัญ

จากการที่พื้นฐานสำคัญของการศึกษาคนพิการตั้งอยู่บนแนวคิดด้านการแพทย์ และด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง การศึกษาคนพิการจึงมีลักษณะเป็นการพิจารณาที่ความบกพร่อง (Impairment) ของร่างกายทั้งในแง่รูปลักษณ์และการทำหน้าที่ของอวัยวะ หากบุคคลใดมีร่างกายที่มีรูปลักษณ์ไม่เป็นไปตามปกติหรือมีอวัยวะใดทำงานไม่เป็นไปตามปกติตามแง่ทางการแพทย์ กรณีนี้ย่อมถือว่ามีความบกพร่องเกิดขึ้น คนที่มีภาวะดังกล่าวจึงมีสถานะเสมือนผู้ป่วย และต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขภาวะดังกล่าวให้กลับคืนสู่ภาวะปกติตามความเห็นของแพทย์ เช่นนี้คนพิการจึงเปรียบเสมือนผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาเพื่อให้หายจากอาการเจ็บป่วยในที่สุด (Albert, 2004)

นอกจากการพิจารณาคนพิการในแง่มุมนี้ จะถือว่าคนพิการเป็นคนป่วย และมุ่งเน้นที่การบำบัดรักษาแล้ว แนวคิดนี้ยังพิจารณาครอบคลุมไปถึงความบกพร่องที่ไม่อาจทำให้มีสภาพปกติตามความเห็นทางการแพทย์ด้วย โดยแนวคิดนี้เห็นว่า คนพิการ

เป็นบุคคลที่มีความชำรุดบกพร่อง จึงต้องได้รับการฟื้นฟู ฝึกอบรม หรือได้รับการพัฒนาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้คนพิการสามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ใกล้เคียงกับคนปกติตามความเห็นทางการแพทย์และสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมและครอบครัวได้ (Tatu, 2019)

2.2 การพิจารณาคนพิการในเชิงสังคม (Social Model of Disabilities)

แนวคิดนี้มีได้มุ่งศึกษาที่ความบกพร่องของคนพิการ แต่มุ่งศึกษาจากประสบการณ์ของคนพิการในการใช้ชีวิตในสังคม โดยแนวคิดนี้เห็นว่าอุปสรรคในการใช้ชีวิตของคนพิการนั้นมิได้เกิดจากความบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจ แต่เกิดจากสิ่งต่าง ๆ ในสังคมที่ถูกออกแบบขึ้น โดยเชื่อว่าคนพิการนั้นเป็นคนที่มีลักษณะไม่ตรงตามความคาดหวังของสังคม เช่น ลักษณะทางร่างกาย พฤติกรรม หรือการเป็นกลไกทางเศรษฐกิจ (Pfeiffer, 2001) เช่นนี้การพิจารณาคนพิการในเชิงสังคมจึงมีพัฒนาการใน 2 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) แนวคิดแรก เป็นแนวคิดที่ได้ให้ความสำคัญกับข้อบกพร่องทางร่างกายหรือจิตใจของบุคคล แต่จะมุ่งพิจารณาที่ความเสียเปรียบของคนพิการในแง่การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานของรัฐหรือสวัสดิการจากรัฐ เนื่องจากแม้ว่าคนพิการจะได้รับสวัสดิการจากภาครัฐในการบำบัดรักษา ฟื้นฟู หรือสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับความมีอิสระของคนทั่วไปในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การเดินทางด้วยถนน การเดินทางด้วยทางเดินเท้า โอกาสในการทำงาน เป็นต้น คนพิการก็ยังไม่สามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างเสมอภาค

นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวก็มีการปฏิเสธแนวคิดที่ว่าความพิการเกิดจากความชำรุดบกพร่องด้วย เนื่องจากแนวคิดนี้เห็นว่า บุคคลทุกคนย่อมมีโอกาสสัมผัสประสบการณ์การเป็นผู้พิการได้ ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราวก็ตาม ดังนั้น ความพิการจึงไม่ถือเป็นเรื่องผิดปกติหรืออาการเจ็บป่วย หากมีการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสม คนพิการย่อมสามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระและไม่มีแตกต่างจากคนอื่นในสังคม

แนวคิดนี้ยังเห็นอีกว่า ทศนคติของคนในสังคมเป็นสิ่งที่อาจทำให้คนพิการต้องเผชิญหน้ากับประสบการณ์ในทางลบ เช่น ความเชื่อว่าคนพิการเป็นบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลรักษาและไม่มีศักยภาพในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้ ทศนคติในลักษณะนี้จะทำให้การออกแบบโครงสร้างพื้นฐานไม่มีการคำนึงถึงการใช้ชีวิตของคนพิการ ดังนั้นประสบการณ์ทางลบของคนพิการจึงมีได้เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกเท่านั้น แต่สามารถเกิดจากทศนคติของคนอื่นในสังคมซึ่งถือเป็นปัจจัยภายในได้ด้วย (Tatu, 2019)

(2) แนวคิดที่สอง เห็นว่า ลักษณะของคนพิการถือเป็นความแตกต่างหลากหลายของบุคคล อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับคนพิการนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากเครื่องกีดขวางต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งสามารถขจัดอุปสรรคเหล่านั้นได้ด้วยอุปกรณ์ทางการแพทย์หรืออุปกรณ์ให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ หากมีการขจัดเครื่องกีดขวางทางสังคมแล้ว คนพิการก็ย่อมสามารถใช้ชีวิตได้ใกล้เคียงกับคนทั่วไปในสังคม (Dewsbury et al., 2004)

จากการศึกษาพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับคนพิการจะเห็นได้ว่า ทั้งสองแนวคิดต่างก็เป็นประโยชน์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับคนพิการ และเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบายหรือตรากฎหมายขึ้นใช้บังคับ แต่เนื่องจากทั้งสองแนวคิดมีมุมมองต่อคนพิการที่แตกต่างกัน การใช้แนวคิดใดเป็นฐานในการพัฒนาประเด็นต่าง ๆ จึงต้องมีการศึกษาพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบ

3. ความหมายของคนพิการ

3.1 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on The Rights of Persons with Disabilities)

เมื่อพิจารณาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการจะเห็นได้ว่า มิได้มีการกำหนดประเภทของคนพิการไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้กำหนดนิยามของคนพิการไว้ในมาตรา 1 กล่าวคือ “คนพิการ รวมถึง คนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา หรือประสาทสัมผัสในระยะยาว ซึ่งเมื่อประกอบกับทศนคติหรือสิ่งแวดล้อมที่เป็นอุปสรรคต่าง ๆ อาจขัดขวางการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพอย่างเท่าเทียม

กับบุคคลอื่น” (Article 1 Persons with disabilities include those who have long-term physical, mental, intellectual or sensory impairments which in interaction with various barriers may hinder their full and effective participation in society on an equal basis with others.) จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า อนุสัญญานี้มีได้มุ่งพิจารณาที่ความบกพร่องเพียงอย่างเดียว แต่มีการพิจารณาถึงอุปสรรคที่เกิดจากปัจจัยอื่นนอกจากตัวคนพิการด้วย กล่าวคือ มีการพิจารณาถึงทัศนคติของสังคมและอุปสรรคที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมในสังคมด้วย เช่นนี้จึงย่อมเห็นได้ว่า บทบัญญัตินี้มีการพิจารณาคนพิการโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดคนพิการในเชิงสังคม (Social Model of Disabilities) และเห็นได้ว่าคนพิการตามอนุสัญญานี้มีขอบเขตที่กว้างมาก

3.2 ความหมายของคนพิการตามกฎหมายไทย

เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 แล้วจะเห็นว่า ได้มีการวางหลักไว้ว่า คนพิการ หมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม อันเนื่องมาจากความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป จากหลักการดังกล่าวสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

(1) การมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการมีส่วนร่วมทางสังคม เช่น การเข้าถึงการขนส่งสาธารณะได้อย่างยากลำบาก การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานของรัฐได้อย่างยากลำบาก เป็นต้น

(2) ข้อจำกัดดังกล่าวต้องเกิดจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม หรือความบกพร่องอื่นใด เช่น พิการทางสายตา พิการทางการเคลื่อนไหว เป็นต้น

(3) อุปสรรคในด้านต่าง ๆ โดยในกรณีนี้เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้มีเจตนารมณ์เพื่อประกันสิทธิของคนพิการให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการที่ประเทศไทย

เป็นภาคีอยู่ด้วย ดังนั้น การพิจารณาความหมายของคนพิการจึงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดทฤษฎีเรื่องคนพิการในเชิงสังคม เช่นนี้อุปสรรคในด้านต่าง ๆ จึงหมายถึงปัจจัยอื่นนอกเหนือจากเนื้อตัวร่างกายของคนพิการ เช่น ทักษะคิดของสังคม นโยบายของรัฐ กฎหมาย ระเบียบ แนวปฏิบัติของหน่วยงาน เป็นต้น

(4) บุคคลเช่นนี้จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันหรือมีส่วนร่วมร่วมกับสังคม เช่น การใช้กายอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การกำหนดนโยบายที่คำนึงถึงคนทุกคน การบังคับใช้กฎหมายที่คำนึงถึงคนทุกคน เป็นต้น

จากการศึกษาความหมายของคนพิการทั้งตามกฎหมายระหว่างประเทศและตามกฎหมายภายในประเทศจะเห็นได้ว่า ล้วนแล้วแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีเรื่องคนพิการในเชิงสังคม ซึ่งแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวมิได้พิจารณาเฉพาะตัวคนพิการเท่านั้น แต่มีการพิจารณาปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ด้วย โดยแนวคิดดังกล่าวนี้เรียกร้องให้สังคมควรมีการออกแบบหรือปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคม เช่น ทางเดินเท้า อาคาร สำนักงาน กฎหมาย ระเบียบ นโยบาย หรือแนวปฏิบัติ ให้รองรับการเข้าถึงสิทธิของคนทุกคนให้มากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อให้คนทุกคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นคนที่มีสภาพร่างกายสมบูรณ์ คนสูงอายุ คนพิการ คนด้อยโอกาส ฯลฯ สามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีใกล้เคียงกัน และสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตน เช่น สิทธิทางการศึกษา สิทธิในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ได้อย่างเสมอภาค

ส่วนการพิจารณาว่า คนพิการประเภทใดบ้างที่ควรมีสิทธิในการเข้ารับการทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการนั้น การพิจารณาที่ลักษณะความพิการแต่เพียงอย่างเดียวอาจไม่เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีคนพิการในเชิงสังคม ทั้งนี้ เนื่องจากแนวคิดดังกล่าวมีการพิจารณาปัจจัยภายนอกด้วย ดังนั้น จึงควรต้องมีการพิจารณาด้วยว่าหน่วยงานต่าง ๆ ควรต้องมีการปรับตัวในด้านใดบ้างเพื่อให้สามารถประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการได้และยังคงสามารถดำเนินการกิจของหน่วยงานได้ด้วย เช่น ด้านนโยบาย กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติ เป็นต้น

4. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า ประเทศไทยได้เคยมีการปฏิเสธมิให้ผู้พิการเข้ารับการทดสอบเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษามาแล้วหลายครั้ง และเคยมีการวินิจฉัยชี้ขาดประเด็นดังกล่าวโดยศาลรัฐธรรมนูญมาแล้วด้วย ดังนั้น การที่จะพิจารณาประเด็นการเข้าถึงสิทธิในการรับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษา จึงควรต้องมีการศึกษาแนวคำวินิจฉัยดังกล่าวของศาลรัฐธรรมนูญด้วย

4.1 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545

เมื่อปี พ.ศ. 2542 นายศิริมิตร บุญมูล และนางสาวบุญจิต กลับประสิทธิ์ ซึ่งมีอาชีพเป็นทนายความ ได้สมัครเข้าทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเข้าเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 43 ประจำปี พ.ศ. 2542 และได้เข้ารับการตรวจร่างกายและจิตใจที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์กับคณะกรรมการแพทย์ตามที่คณะกรรมการตุลาการกำหนด ซึ่งปรากฏว่า นายศิริมิตร บุญมูล เป็นโรคโปลิโอ และนางสาวบุญจิต กลับประสิทธิ์ มีอาการกระดูกสันหลังคดงอ คณะอนุกรรมการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครสอบจึงมีมติไม่รับสมัคร จากนั้นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาจึงมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้พิจารณาบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้ว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ (Singkanati, 2005)

ต่อประเด็นดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า หากบุคคลผ่านการสอบคัดเลือกเพื่อเข้ารับราชการตุลาการแล้ว จะต้องมีการขอพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา ซึ่งการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าว ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะด้านสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์และบุคลิกภาพที่เหมาะสม ทั้งนี้ เนื่องจากตำแหน่งผู้พิพากษาเป็นตำแหน่งที่มีเกียรติ และมีหน้าที่ภายใต้พระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ อีกทั้ง ในบางกรณีอาจต้องปฏิบัติหน้าที่นอกศาลด้วย จึงต้องมีมาตรฐานที่แตกต่างและเข้มงวดกว่าตำแหน่งอื่น รัฐธรรมนูญมาตรา 29 กำหนดว่า การจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลจะกระทำได้เฉพาะกรณี ที่กฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนและเท่าที่จำเป็น โดยไม่กระทบต่อสาระสำคัญของสิทธิ

นั้น เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (10) และ (11) แล้ว จึงเห็นว่า เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญ และมีความจำเป็นเหมาะสมกับลักษณะหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ จึงไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด

จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จะเห็นว่า เป็นการพิจารณาลักษณะทางกายภาพเป็นสำคัญ และไม่มีการพิจารณาปัจจัยภายนอก เช่น การจัดความช่วยเหลือในสถานที่ทำงาน เพื่อนร่วมงาน หรือประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้องเลย ดังนั้น คำวินิจฉัยนี้ จึงตั้งอยู่บนแนวคิดคนพิการเชิงการแพทย์อย่างชัดเจน

4.2 คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2555

เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 นายศิริมิตร บุญมูล ได้สมัครเข้าทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 58 ประจำปี พ.ศ. 2552 และได้ตรวจร่างกายกับคณะกรรมการแพทย์ตามที่คณะกรรมการตุลาการฯ กำหนดแล้ว แต่ปรากฏว่า นายศิริมิตร บุญมูล ไม่มีสิทธิเข้าสอบ นายศิริมิตร จึงได้ร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินเพื่อให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาในประเด็นดังกล่าว (Constitutional Court, 2012)

ศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นว่า เนื่องจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ ซึ่งมีการรับรองหลักการห้ามเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการและกำหนดให้สิทธิในการทำงานเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาดังกล่าว อีกทั้ง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 ก็มีผลใช้บังคับก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และก่อนการที่ประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาดังกล่าว ดังนั้น บางบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ จึงอาจไม่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการฯ มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) เฉพาะส่วนที่บัญญัติว่า “มีกายหรือ

จิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ” ขัดหรือแย้งกับมาตรา 30 วรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (Constitutional Court, 2012)

จากคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะเห็นได้ว่า มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานที่มีต่อคนพิการ โดยมีได้พิจารณาคนพิการโดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน ความคิดทางการแพทย์ แต่เป็นการพิจารณาคนพิการในเชิงสังคม กล่าวคือ มีการยอมรับว่าข้อจำกัดที่เกิดขึ้นแก่คนพิการเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ออกแบบโดยไม่คำนึงถึงคนทุกคน ทำให้คนพิการมีข้อจำกัดในการใช้ชีวิตอย่างเป็นอิสระเช่นเดียวกับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม อีกทั้งเมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฉบับนี้จะเห็นได้ว่า มิได้มีการพิจารณาเลยว่า คนพิการประเภทใดบ้างที่ควรมีสติธิเข้ารับการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพเป็นข้าราชการตุลาการ เช่นนี้จึงยอมรับได้ว่า เป็นการพิจารณาโดยคำนึงถึงคนพิการในภาพรวม และการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุแห่งความพิการจะกระทำมิได้ ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความสอดคล้อง กับบริบทด้านคนพิการที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องถือว่าคำวินิจฉัยฉบับนี้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น

5. วิเคราะห์สิทธิของคนพิการในการรับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษา

หัวข้อนี้จะวิเคราะห์สิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการในการเข้ารับราชการในตำแหน่งผู้พิพากษา โดยเริ่มด้วยการศึกษาพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิในการทำงานของคนพิการ เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการทบทวนกฎหมายไทยและประเมินการเปิดโอกาส รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติต่อคนพิการ จากนั้นจะเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อตรวจสอบว่ากฎหมายไทยเป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่และสามารถประกันได้หรือไม่ว่าคนพิการจะสามารถเข้าถึงสิทธิในการประกอบอาชีพของตนเองได้

5.1 กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการทำงานของคนพิการ

หัวข้อนี้จะพิจารณากฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิในการทำงานของคนพิการ โดยมุ่งพิจารณาหลักการที่รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพและหลักการ

ห้ามเลือกปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์สิทธิคนพิการในการสมัครและดำรงตำแหน่งผู้พิพากษา

(1) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่สำคัญฉบับหนึ่งของโลก (United Nations, N.D.) ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมรับรอง (Voted in Favour) กฎหมายระหว่างประเทศฉบับนี้ตั้งแต่วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) โดยเมื่อพิจารณาปฏิญญานับนี้เห็นว่า ข้อ 23 1. ได้มีการวางหลักการเพื่อรับรองสิทธิของบุคคลในการประกอบอาชีพไว้แล้ว กล่าวคือ ทุกคนมีสิทธิในการทำงาน ในการเลือกงานโดยอิสระ ในเงื่อนไขการทำงานที่ยุติธรรมและเอื้ออำนวย และในการคุ้มครองจากการว่างงาน (Right to work, free choice of employment, just and favourable conditions of work, protection against unemployment) นอกจากนี้ ปฏิญญาดังกล่าวก็ได้วางหลักการห้ามเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม (Principal of Non-discriminations) ไว้ด้วย กล่าวคือ ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพทั้งปวงตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกไม่ว่าชนิดใด ๆ เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด เมื่อพิจารณาหลักการดังกล่าวนี้จึงย่อมเข้าใจได้ว่า คนทุกคนมีสิทธิในการประกอบอาชีพ และการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลด้วยเหตุต่าง ๆ ไม่สามารถกระทำได้ ซึ่งประเทศไทยก็ต้องเคารพหลักการเหล่านี้

(2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on the Economic, Social and Cultural Rights) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่สำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2542 (ค.ศ. 1999) โดยข้อ 6 ได้วางหลักไว้ว่า รัฐบาลต้องยอมรับสิทธิในการทำงานของทุกคนตามที่ทุกคนเลือก และต้องดำเนินการต่าง ๆ อย่างเต็มที่ เพื่อให้สิทธิดังกล่าวนี้สามารถเป็นจริงได้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาข้อ 2

วรรคสอง จะเห็นได้ว่า กฎหมายระหว่างประเทศฉบับนี้ได้มีการวางหลักการห้ามเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ กฎหมายระหว่างประเทศนี้ได้กำหนดให้รัฐภาคีมีหน้าที่ต้องรับประกันว่าสิทธิตามกติการะหว่างประเทศนี้จะต้องถูกบังคับใช้กับทุกคนโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ

(3) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ (Convention on The Rights of Persons with Disabilities) เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสิทธิของคนพิการ และประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีแล้วเช่นกัน โดยได้ให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2551 (ค.ศ. 2008) ซึ่งข้อ 27 ของอนุสัญญานี้ได้วางหลักว่า รัฐภาคีต้องรับรองสิทธิของคนพิการในการทำงานบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมถึงการห้ามเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากความพิการ ซึ่งรวมถึงการกำหนดเงื่อนไขในการสรรหา การเลื่อนตำแหน่ง และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้ง ยังมีการกำหนดให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนต้องรับประกันสิทธิในการทำงานของคนพิการด้วย ตลอดจนการวางหลักให้หน่วยงานต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นคนพิการ ด้วยการพิจารณาหลักการดังกล่าวย่อมเห็นได้ว่า นอกจากประเทศไทยจะมีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศในการรับรองสิทธิในการประกอบอาชีพของคนพิการแล้ว ประเทศไทยยังมีหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านี้ในการทำให้สิทธิในการทำงานของคนพิการเป็นจริงด้วย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ แนวนโยบาย แนวปฏิบัติ โครงสร้างพื้นฐาน หรือสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม เช่นนี้จึงมีประเด็นน่าพิจารณาว่าหน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยได้มีการดำเนินการตามกฎหมาย เพื่อให้พร้อมต่อการทำงานของคนพิการหรือไม่

5.2 การศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย

การทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษานั้น เมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้สมัครเข้ารับการทดสอบแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การทดสอบความรู้สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี

สาขานิติศาสตร์ (สนามใหญ่) การทดสอบสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ (สนามเล็ก) และการทดสอบความรู้สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขานิติศาสตร์ (สนามจั่ว) โดยคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่การประกาศรับสมัครเข้ารับการทดสอบจนถึงการบรรจุเข้ารับราชการ (Chonlasaktrakul & Supattrakul, 2019)

การเข้าทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาทั้ง 3 สนามนั้น มีกระบวนการเป็นไปในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีการประกาศรับสมัครโดยคณะกรรมการตุลาการฯ จากนั้นผู้สมัครต้องยื่นเอกสารตามที่ประกาศกำหนด ซึ่งรวมถึงใบรับรองแพทย์ตามแบบที่คณะกรรมการตุลาการกำหนดด้วย เมื่อมีการยื่นเอกสารทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว คณะกรรมการตุลาการฯ จะตรวจคุณสมบัติของผู้สมัครตามเอกสารและประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการทดสอบความรู้ ซึ่งผู้ที่มีรายชื่อเป็นผู้มีคุณสมบัติก็ต้องเตรียมตัวเพื่อเข้ารับการทดสอบความรู้ตามวัน เวลา และสถานที่ตามที่คณะกรรมการตุลาการฯ กำหนด

อย่างไรก็ดี ในขั้นของการรับสมัครนี้ขั้นตอนที่จะส่งผลกระทบต่อสิทธิของคณาพิการในการประกอบอาชีพมากที่สุด คือ การพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัคร โดยเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง จะเห็นว่า มีการกำหนดให้ผู้สมัครสอบคัดเลือก ผู้สมัครทดสอบความรู้ หรือผู้สมัครเข้ารับการคัดเลือกพิเศษ เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้... (10) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ คนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในระเบียบของ ก.ต. และ (11) ไม่เป็นผู้มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประกาศกำหนด

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นว่า แม้ตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (10) ได้ตัดคำว่า “มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ” ออกแล้ว เนื่องจากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2555 ได้วินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวถือเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อคนพิการซึ่งเป็นการขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 โดยมีรายละเอียดดังที่ได้กล่าวไปแล้ว แต่ (11) กลับบัญญัติไว้ว่า “ไม่เป็นผู้มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประกาศกำหนด” ซึ่งจะเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวได้เปิดช่องให้ ก.ต. ใช้ดุลพินิจเพิ่มเติมในการพิจารณาว่า จะให้ผู้อยู่ในใบสมัครเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนหรือไม่ เช่นนี้จึงน่าพิจารณาว่า บทบัญญัติในลักษณะนี้จะเป็นอุปสรรคแก่คนพิการในการสมัครเข้าทดสอบความรู้เพื่อดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้พิพากษาหรือไม่ ซึ่งผู้เขียนมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

(1) เมื่อพิจารณารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญฉบับที่มีผลใช้บังคับอยู่ในขณะนี้พบว่า ได้มีการรับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลทุกคนไว้แล้วตามมาตรา 40 วรรคหนึ่ง (Tipchai et al., 2023) และเนื่องจากคนพิการก็ถือเป็นบุคคลตามกฎหมาย คนพิการจึงย่อมอยู่ในขอบเขตของบทบัญญัตินี้ด้วย ดังนั้น โดยหลักแล้วคนพิการจึงมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับบุคคลอื่น

นอกจากนี้ มาตรา 40 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวก็ได้บัญญัติไว้ด้วยว่า การจำกัดเสรีภาพในกรณีนี้จะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือจัดการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบการประกอบอาชีพเพื่อยกเว้นที่จำเป็น หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น (Kittiyapong, 2019) ซึ่งเมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 จะเห็นได้ว่า เป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการจำกัดเสรีภาพของบุคคลในการประกอบอาชีพ แต่เนื่องจากการตราเป็นกฎหมายขึ้นใช้บังคับ และเป็นไปเพื่อ

ความจำเป็นในการคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ในทางนิติศาสตร์และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านกฎหมาย บทบัญญัตินี้จึงต้องด้วยมาตรา 40 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ดังนั้น จึงสามารถจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพได้

เมื่อพิจารณามาตรา 27 วรรคสาม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ก็จะเห็นว่า มีการบัญญัติไว้ด้วยว่า การเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่มีลักษณะตามที่กฎหมายกำหนดนั้นจะกระทำมิได้ และมาตรา 27 วรรคสี่ ได้กำหนดหลักการเพิ่มเติมว่าการที่ภาครัฐกำหนดมาตรการขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคในการใช้สิทธิของบุคคล หรือมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกของบุคคลในการใช้สิทธิ ไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม เช่นนี้จึงย่อมเข้าใจได้ว่า การเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมนั้น โดยหลักแล้วย่อมไม่สามารถทำได้ อย่างไรก็ตามหากการกำหนดมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นไปเพื่อการจัดอุปสรรคในการใช้สิทธิของบุคคลหรือช่วยให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งสามารถใช้สิทธิของตนเองได้ มาตรการเช่นว่านั้นย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ดังนั้นในทางกลับกัน หากไม่มีการกำหนดมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นและส่งผลให้บุคคลบางคนไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองได้ กรณีดังกล่าวอาจต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมว่าถือเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมหรือไม่

อย่างไรก็ดี ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 วรรคหนึ่ง (11) เป็นบทบัญญัติที่ไม่อาจพิจารณาให้เข้ากับองค์ประกอบใดในมาตรา 40 วรรคสอง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้เลย เนื่องจากหากคนพิการมีความรู้ความสามารถทางนิติศาสตร์ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย และมีคุณสมบัติอื่น ๆ ครบถ้วนตามกฎหมาย ถึงขนาดที่คนพิการสามารถมีคะแนนสอบสูงจนผ่านการสอบคัดเลือกการทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาได้ กรณีนี้ก็อาจมีข้อน่าพิจารณาว่าการที่ประเทศมีข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาซึ่งเป็นคนพิการนั้นกระทบกระเทือนถึงประโยชน์สาธารณะอย่างไร

อีกทั้ง เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ 16/2545 ก็จะทำให้เห็นว่า เหตุผลหลักที่ศาลรัฐธรรมนูญใช้เพื่ออธิบายว่า การปฏิบัติให้คนพิการสมัครเข้ารับ การทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นผู้ช่วยผู้พิพากษานั้น มุ่งเน้นที่เรื่องบุคลิกภาพของคน พิการ และการไม่สามารถเดินทางไปปฏิบัติหน้าที่นอกศาลในบางกรณีได้ ทั้งที่คนพิการที่ สมัครเข้ารับการทดสอบความรู้ก็สามารถเดินทางไปสอบได้ ดังนั้นเมื่อมีคำวินิจฉัยของ ศาลรัฐธรรมนูญที่ 15/2555 ที่วินิจฉัยว่า บทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการเลือก ปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อคนพิการและถือเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแล้ว จึงนำพิจารณา ต่อว่า เหตุใดจึงยังมีการบัญญัติตาม (11) ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ทั้งที่บทบัญญัติ ดังกล่าวอาจเป็นการทำให้ ก.ต. มีอำนาจใช้ดุลพินิจตีความกฎหมายให้ขยายขอบเขต จนเกินไปกว่าบทยกเว้นในการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคลตามมาตรา 40 วรรคสอง แห่งรัฐธรรมนูญฯ

นอกจากนี้ บทบัญญัติดังกล่าวก็ยังอาจเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติ อย่างไม่เป็นธรรมแก่คนพิการและทำให้ประเทศไทยไม่สามารถให้หลักประกันแก่ คนพิการในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งถือเป็นการ ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศทุกฉบับที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

(2) นอกจากการรับรองสิทธิในการประกอบอาชีพและหลักการห้ามการเลือก ปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจะได้มีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว การรับรองสิทธิดังกล่าว ยังปรากฏในกฎหมายฉบับอื่นด้วย กล่าวคือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 33 ที่วางหลักให้หน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐต้อง รับคนพิการเข้าทำงานตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงแรงงานด้วย (Intapanom, 2016) รวมถึงตามมาตรา 15 วรรคหนึ่ง ก็ได้วางหลักไว้อีกว่า การกำหนด นโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ แนวปฏิบัติ ของหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนซึ่งมีลักษณะ เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อคนพิการนั้น ไม่สามารถกระทำได้ ตลอดจน มาตรา 15 วรรคสอง ก็ได้กำหนดเพิ่มเติมไว้ว่า การกระทำหรืองดเว้นกระทำการที่แม้จะมีได้มุ่งโดยตรงให้เป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อคนพิการ แต่หากผลอันเกิดจาก

การกระทำหรืองดเว้นกระทำการนั้นทำให้คนพิการเสียสิทธิหรือประโยชน์ที่ควรได้รับ เพราะเหตุแห่งความพิการ การกระทำหรืองดเว้นกระทำการเช่นนั้นก็ถือเป็นการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมเช่นกัน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัตินี้ได้มีการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการในการทำงานและหลักการห้ามเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความพิการไว้แล้ว ซึ่งเป็นการกำหนดรับรองที่สอดคล้องกับทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีแล้วด้วย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เช่น มาตรา 27 มาตรา 40 เป็นต้น และพิจารณาบทบัญญัติต่าง ๆ ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 จะเห็นว่า บทบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ล้วนแล้วแต่วางหลักการเกี่ยวกับคนพิการตามแนวคิดการพิจารณาคคนพิการในเชิงสังคม (Social Model of Disabilities) กล่าวคือ การพิจารณาว่าอุปสรรคที่เกิดขึ้นแก่การใช้ชีวิตของคนพิการนั้นสามารถเกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อม ทัศนคติของสังคม หรือกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ได้ด้วย ดังนั้นบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจึงมีเจตนารมณ์มุ่งขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่ขัดขวางคนพิการในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง

อย่างไรก็ดี เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีเจตนารมณ์ในการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนพิการ และกฎหมายฉบับอื่นก็วางกลไกในการทำให้คนพิการสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนได้ เช่นนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการฯ มีการบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่เมื่อพิจารณาตรา 26 (11) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 เฉพาะส่วนที่ให้อำนาจแก่ ก.ต. ในการใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า จะให้บุคคลใดเป็นผู้มีคุณสมบัติตามกฎหมายในการสมัครเข้าทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้เปิดช่องให้คณะบุคคลเป็นผู้ใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง ผู้เขียนจึงมีข้อสังเกตว่า

หากกฎหมายซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งอำนาจในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวมิได้วางหลักการเกี่ยวกับการจัดอุปสรรคของทุกคนในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง กรณีเช่นนี้กฎหมายจะใช้กลไกใดเพื่อประกันว่าการใช้ดุลพินิจดังกล่าวจะไม่ขัดขวางคนพิการในการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนเอง หากพระราชบัญญัตินี้ไม่มีกลไกในการประกันว่าคนพิการจะสามารถเข้าถึงสิทธิในการประกอบอาชีพเป็นข้าราชการตุลาการได้อย่างเสมอภาคกับบุคคลอื่น กรณีนี้อาจต้องพิจารณาว่า บทบัญญัติดังกล่าวเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ หรือไม่

(3) จากการศึกษาพบว่า เสรีภาพในการประกอบอาชีพของคนทุกคนนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นภาคีในกฎหมายระหว่างประเทศเหล่านั้นแล้วทั้งสิ้น และได้เป็นภาคีเป็นเวลาเกินกว่า 10 ปีแล้วด้วย จากกรณีดังกล่าวจึงทำให้ประเทศไทยมีพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศให้แก่ประชาชน ซึ่งย่อมต้องรวมถึงคนพิการด้วย และต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในประเทศ นโยบาย แนวปฏิบัติ โครงการ หรือดำเนินการในประการอื่นเพื่อให้คนทุกคนสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนได้ เช่นนี้คนพิการที่มีคุณสมบัติครบตามที่กฎหมายกำหนดจึงควรมีสิทธิเข้าทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาด้วย แต่ในปี พ.ศ. 2567 กลับปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีผู้พิการถูกตัดสินว่าไม่มีสิทธิเข้ารับการทดสอบความรู้เพื่อบรรจุในตำแหน่งดังกล่าวด้วยเหตุผลว่าขาดคุณสมบัติด้านร่างกาย เช่นนี้จึงน่าพิจารณาว่าประเทศไทยจะปฏิบัติตามพันธกรณีในกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ได้อย่างไร

6. บทส่งท้าย

จากการศึกษาพบว่า แม้ประเทศไทยจะมีการรับรองสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ แต่การรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวก็ยังคงมีประเด็นที่ต้องพัฒนา โดยจะเห็นได้จาก

การที่เมื่อมีการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ก็มีการแก้ไขเพิ่มเติมการรับรองสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนให้มีความครอบคลุมและมีความสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคีมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้แล้ว แต่กลุ่มคนพิการกลับไม่สามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับเสรีภาพในการประกอบอาชีพได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลอื่น โดยจะเห็นได้จากการที่มีคนพิการที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนิติศาสตร์ และเป็นสามัญสมาชิกแห่งเนติบัณฑิตยสภา ตลอดจนมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดครบถ้วน แต่กลับถูกปฏิเสธมิให้เข้ารับการทดสอบเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษาเรื่อยมาทั้งที่ประเทศไทยก็เป็นภาคีในกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว รวมถึงมีการบัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันแล้ว ตลอดจนมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติด้วย

เมื่อผู้เขียนได้ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ก็พบว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 มาตรา 26 (11) ได้มีการให้อำนาจแก่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (ก.ต.) ในการประกาศกำหนดว่า ลักษณะทางกายหรือจิตใจอย่างใดบ้างที่ไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ จากการศึกษาผู้เขียนเห็นว่า กรณีนี้เป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจแก่คณะบุคคลในการใช้ดุลพินิจซึ่งอาจทำให้เกิดการใช้ดุลพินิจเกินกว่าขอบเขตที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญก็ได้ ซึ่งย่อมส่งผลให้พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่สามารถประกันเสรีภาพในการประกอบอาชีพของคนพิการได้ และแม้ว่ารัฐธรรมนูญฯ จะเปิดช่องให้สามารถตรากฎหมายขึ้นเพื่อจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพได้ แต่การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวก็ต้องกระทำไปอย่างจำกัดและภายใต้ขอบเขตที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น อีกทั้ง การที่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก่อให้เกิดการจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพของคนพิการเช่นนี้ ย่อมทำให้ส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิตามพันธกรณีในกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วย

ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรแก้ไข มาตรา 26 (11) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 เป็นว่า “ไม่เป็นผู้มีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการตุลาการ ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมประกาศกำหนด แต่ ก.ต. จะถือว่าบุคคลใดขาดคุณสมบัติตามมาตรานี้ด้วยเหตุแห่งความพิการมิได้ เว้นแต่บุคคลนั้นจะไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของผู้ช่วยผู้พิพากษาได้ แม้ว่าจะได้มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามสมควรแล้วก็ตาม”

บทบัญญัตินี้จะทำให้คนพิการทุกคนมีสิทธิเข้ารับการทดสอบความรู้เพื่อบรรจุเป็นข้าราชการตุลาการในตำแหน่งผู้ช่วยผู้พิพากษา เว้นแต่จะเป็นคนพิการที่ความพิการเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการทำให้กฎหมายการประกันสิทธิในการประกอบอาชีพของคนพิการมีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้นด้วย

Reference

- Bunjert singkanati. (2005). The Constitutional Court's Decisions and the Administrative Court's Judgments: Regarding the Right to Apply for an Examination. Retrieved December 25, 2024. From <http://public-law.net/publaw/view.aspx?id=813>.
- Constitutional Court Ruling No. 15/2555 (2012). (2012, October 18). Royal Thai Government Gazette. No. 129. p. 94.
- Dewsbury, G., Clarke, K., Randall, D., Rouncefield, M., & Sommerville, I. (2004). The anti-social model of disability. *Disability & Society*, 19(2), 145–158.
- Grerkgiat TipChai, Treenate Sarapong, Ganganya Jaigarnwongsakul, Wasin Suwanrut & Kittisak Nuchaikaw. (2023). Some considerations regarding civil servants' freedom to engage in occupation outside of working hours. *Journal of Local Administration and Innovation*, 7(3), 273-292.

- Nuwat Tatu (2019). Legal problems on access to copyright works for persons who are blind and visually impaired. Thesis Master of Business Law. Thammasat University.
- PakornSingsuriya & Wipada Angsumalin (2010). Dualism in Medical and Social Model of Disability. Journal of Ratchasuda College for Research and Development of Persons with Disabilities, 3(1-2), 27-45.
- Pfieffer D. (2001). The conceptualization of disability. Research in social science and disability, 2(1), 29-52.
- Pornpech Chonlasaktrakul & Nutdanai Supattrakul. (2019). The appropriateness of applying the entry position system to the judges of justice in The United States of America in Thailand. Academ-hv8bfc Journal Phranakhon Rajabhat University, 10(2), 334-344.
- Sarawoot Intapanom (2016). Barriers on the rights to equal employment opportunity with persons with disabilities in Thailand. Journal of Social Development and Management Strategy, 18, 89-106.
- Torpong Kittianupong (2019). Theory of fundamental rights (2nd ed.). Bangkok: Winyuchon Press.
- The Times. (2008). Sir John Wall: First blind High Court judge of modern times. Retrieved April 22, 2025, From <https://www.thetimes.com/uk/law/article/sir-john-wall-first-blind-high-court-judge-of-modern-times-njmkhwg6l8n?region=global>

Matichon Online. (2024). Human rights lawyers association claims that the judicial commission has violated the law against discrimination against persons with disabilities in the judge examination. Retrieved December 25, 2024, From https://www.matichon.co.th/local/news_4832999

Office of The Judiciary. (2024). The office of the judiciary clarifies the qualifications for the judge selection examination under the judicial officers Act B.E. 2543, Section 26(11). Retrieved December 25, 2024, From <https://iprd.coj.go.th/th/content/page/index/id/450505>